Begroting **2023**

(inclusief meerjarenraming 2024-2026)

Energiek vooruit!

recreatieschap.nl



Recreatieschap **Drenthe**





Inhouds**opgave**

Aanbiedingsbrief 2023 5

Verplichte paragrafen 17

Programmabegroting 23

Toelichting programmabegroting 25

Bijlagen 29

Bijlage I: Bijdragen gemeenten exploitatiekosten 30

Bijlage II: Fonds Recreatie en Toerisme 31

Bijlage III: Totale bijdragen gemeenten 2023 32

Bijlage IV: Investeringsstaat 34

Bijlage V: Meerjarenraming 2024-2026 36

Bijlage VI: Meerjarenraming 2024-2026 per gemeente 38

Bijlage VII: Begrotingsgegevens ten behoeve van het BBV 40

Bijlage VIII: Geprognosticeerde begin- en eindbalans 41

Bijlage IX: EMU-saldo 42

Bijlage X: Financiële kengetallen 44

Aanbiedingsbrief **2023**

Aanbiedingsbrief 2023

ALGEMEEN

Begroting

Met het opstellen van deze begroting (inclusief meerjarenraming 2024-2026) wordt op hoofdlijnen kenbaar gemaakt welke doelstellingen en activiteiten Recreatieschap Drenthe in 2023 verwacht te realiseren tegen welke lasten en baten.

Financieel gezien is de begroting 2023 een actualisering van de begroting 2022 met toevoeging van (onderstaande) ontwikkelingen, gecombineerd met het percentage voor algemene kostenstijgingen voor 2023. Mocht later het takenpakket nog substantieel wijzigen dan zal, voor zover van toepassing, een begrotingswijziging worden aangeboden.

Gemeenschappelijke regeling
Het Recreatieschap is, als gemeenschappelijke regeling van de twaalf Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf, één van dé instrumenten die de deelnemende gemeenten inzetten om snel, effectief, daadkrachtig én succesvol de toegevoegde waarde van de recreatief-toeristische sector te vergroten. De onderlinge samenwerking is een voorwaarde om tot dit beleid te komen. Immers de doelgroep, toeristen en recreanten, kent geen grenzen.

N.B.: De deelnemers aan de regeling Recreatieschap Drenthe zijn de Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf. Voor de leesbaarheid wordt in deze nota gesproken over Drenthe en Drentse ontwikkelingen maar dit betreft uiteraard ook gemeente Ooststellingwerf.

Daarom Recratieschap Drenthe
Sinds 1998 is Recratieschap Drenthe gespecialiseerd in recreatie en toerisme. Wij adviseren bestuurders, overheden en ondernemers. Daarnaast zijn we actief bij conceptontwikkeling, realisatie en exploitatie van projecten en routestructuren. We snappen hoe bestuurlijke processen lopen en gaan actief de recreatiemarkt op. Zo creëren we kansen voor onze opdrachtgevers, mogelijkheden voor de ondernemers en resultaten voor de recreanten en toeristen.





1. Inleiding

Bij het opstellen van de vorige begroting (2022) had de Covid-19 pandemie zijn intrede gedaan. Het jaar 2021 was een extreem jaar voor de toeristisch-recreatieve sector. Met name de horeca, groepsaccommodaties, dagrecreatie en musea zagen hun omzetten met vele tientallen procenten dalen.

Daar tegenover stond dat met name de campings, en in mindere mate de bungalowparken, uitstekende bezettingen lieten zien. Heel veel Nederlanders hebben Drenthe (her)ontdekt en hun waardering voor de kwaliteiten van Drenthe zijn hoog. Ondanks de pandemie mogen we daar met elkaar trots op zijn. Ook in 2021 heeft de sector met veel beperkende maatregelen te maken gehad. De lockdown zorgde daarnaast voor extra drukte in de natuurgebieden maar ook dat eigen inwoners de recreatieve voorziening (wandel- en fietsnetwerken) in hun directe omgeving waarderen.

Bij het opstellen van de begroting 2023 is Rusland het buurland Oekraïne binnengevallen en is het coronavirus nog niet onder controle. De impact is groot op ons sociale en maatschappelijke leven, ons gevoel van veiligheid en de vraag is of dit ook blijvend is.

Gekeken moet worden naar een leven mét de aanwezigheid van corona. Naast de impact van corona en het daarop aanpassen van de bedrijfsvoering heeft de sector ook te maken met andere maatschappelijke uitdagingen. Denk daarbij aan opgaven op gebied van energie en klimaat. Daarnaast ook personeelsschaarste. Het duurzaam aan je bedrijf binden van arbeidskrachten in een periode van onzekere bedrijfsvoering en een krappe arbeidsmarkt is geen geringe opgave.

De behoefte aan vakantie is groot. Voorkeur die daarin zichtbaar is, zijn vakanties in zelfstandige accommodaties en vakanties in een natuurlijke/ ruimtelijke omgeving. De terugkeer van de internationale reiziger is nog steeds onzeker.

Het Recreatieschap zet met haar kennis en kunde én met het stimuleringsfonds alle zeilen bij voor de gemeenten om de sector zo goed mogelijk te ondersteunen. Samen moeten we ervoor zorgen dat toerisme zijn positie als bron van banen, stabiele inkomens en bescherming van ons cultureel en natuurlijk erfgoed terugkrijgt. Recreatie en toerisme is én blijft belangrijk voor de brede welvaart van Drenthe en Ooststellingwerf.



Samenwerking is en blijft het sleutelwoord naar de toekomst toe. Een toekomst waar het ook aankomt op creativiteit. Het Recreatieschap biedt vanuit haar taak, opdracht en sleutelpositie hulp en ondersteuning aan daar waar het nodig is om recreatie en toerisme in Drenthe en Ooststellingwerf weer op het peil te brengen van voor de crisis.

Voorziening onderhoud wandelknooppuntensysteem
Het Recreatieschap Drenthe is volop bezig met de ontwikkeling en uitrol van het wandelknooppuntensysteem. Op termijn een Drenthe-breed aangelegd netwerk dat de individuele wandelaar (recreant en inwoner) veel keuzevrijheid geeft om zijn/ haar wandeling uit te zetten. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door een provinciale subsidie.

Bij de ontwikkeling van het project is gelijk ook gekeken hoe het netwerk (bebording) op termijn goed onderhouden kan worden. Dit bedrag wordt jaarlijks door het Recreatieschap bij de gemeenten in rekening gebracht zodra (een deel van) het netwerk is opgeleverd (naast de bestaande bijdrage aan het Recreatieschap). Tot nu toe werd dit als een project verantwoord.

Het Dagelijks Bestuur heeft in de vergadering van 12 januari 2022 besloten om deze geldstroom te verantwoorden via een voorziening. Op deze wijze is de verantwoording naar de deelnemende gemeenten meer transparant.

De begroting 2023 dient al vroeg te worden opgesteld en voorgelegd aan de deelnemers. Het Dagelijks Bestuur van het Recreatieschap is van mening dat deze begroting niet een statisch gegeven hoort te zijn. Deze moeilijke tijd gebiedt, middels begrotingswijzigingen, sturing te kunnen geven aan gewenste aanpassingen als de situatie in 2023 daarom vraagt.

2. Economische impact

De recreatief-toeristische sector is een belangrijke sector; belangrijk voor de bestedingen, leefbaarheid van de omgeving én een belangrijke voor de werkgelegenheid. Naast belangrijk voor de toerist, dus ook zeker belangrijk voor de eigen inwoner.

Het aantal bestedingen en de werkgelegenheid (het jaar 2020 vergeleken met het jaar 2019) is, als gevolg van de corona-maatregelen, gedaald met 25%. De werkgelegenheid is gedaald van 9,2% naar 7,5%. Hierbij is overigens geen rekening gehouden met de steunmaatregelen van de Rijksoverheid en de steun van Provincie en gemeenten.

Ecorys rapport Monitor Toerisme Drenthe (directe en indirecte bestedingen per gemeente; 2020)

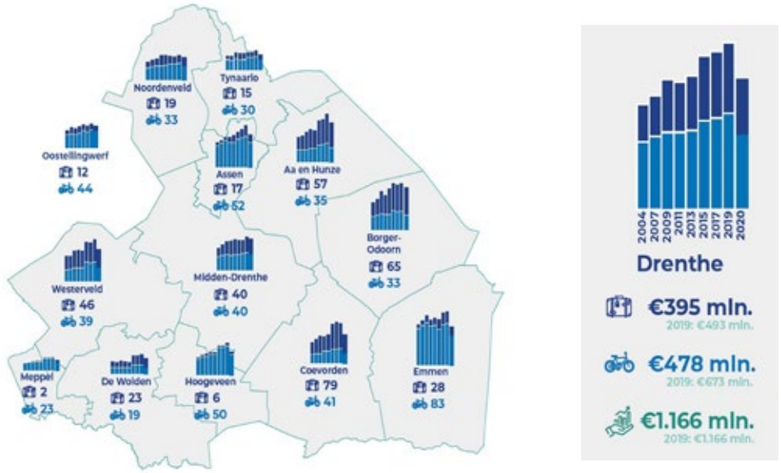

Omvang directe en afgeleide dagtocht- en vakantiebestedingen per gemeente (x € mln.), ontwikkeling 2004-2020

Ecorys rapport Monitor Toerisme Drenthe (directe en indirecte werkgelegenheid per gemeente; 2020)

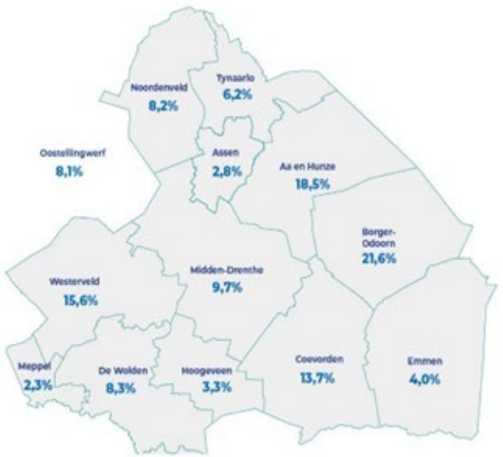

Totaal provincie Drenthe: **7,5%**

Het Recreatieschap voert nu jaarlijks (om zo de ontwikkelingen frequenter in beeld te krijgen) een onderzoek uit naar de ontwikkelingen in de sector in Drenthe (en Ooststellingwerf). Eind 2021 is het onderzoek gepresenteerd t.a.v. de ontwikkelingen in 2020.

3. Ontwikkelingen 2023

Nu er voor het eerst in decennia weer oorlog in Europa is staat de wereld op z'n kop. De verwachting is dat dit impact heeft op recreatie en toerisme. Het binnenlands toerisme kan nog belangrijker worden aangezien het reizen naar verre oorden vanuit veiligheid en prijsstelling onzeker zijn. We kunnen in deze begroting slechts de hoop uitspreken dat het in Europa weer 'rustig' zal worden.

Hierboven zijn we ook ingegaan op de effecten van Covid-19 en op het economisch belang van de sector. Een belangrijke constatering is dat de economische waarde van de sector erg groot is. Maar hoe willen we verder na de Covid-19 periode (waarbij we hopen op herstel van de sector, naar normaal, in 2023)?

Allereerst nemen we u mee in huidige ontwikkelingen, aandachtspunten en nieuwe trends.

Ontwikkelingen en aandachtspunten

RUIMTE Ruimte bleek tijdens de pandemie een belangrijke basis te zijn voor activiteiten. Daarnaast is bevolkingsgroei een feit. De natuur wordt volop bezocht. Veel Nederlanders hebben (her)ontdekt wat natuurgebieden hen kunnen bieden. Uiteraard is dit rust en ontspanning, of het spotten van vogels en wild. Maar de natuur leent zich ook prima voor actief sporten, op pad met familie en vrienden of een stukje zingeving. Soms leidde dit tot ongewenste situaties: te druk, hetgeen de beleving verminderde, druk op de natuur e.d. Als Recreatieschap blijven we op zoek naar de balans tussen ecologie en economie.



GEZONDHEID Vanuit het oogpunt van gezondheid en welzijn wordt veel belang gehecht aan een actieve leefstijl. Recreatie maakt daar deel van uit. Een gezonde leefomgeving wordt mede vormgegeven door passende recreatiemogelijkheden.

RECREATIEBEHOEFTE Het breed ingeburgerde nieuwe werken maken dat de scheidslijn tussen werk en vrije tijd minder scherp is en de werk en de werk- (studie-, zorg-) en vrijetijdsmomenten elkaar in de loop van de dag meer afwisselen. We krijgen meer behoefte aan recreatiemogelijkheden dicht bij huis (meer groen), waar we op verschillende momenten van de dag flexibel gebruik van kunnen maken. Ook zien we de 'workations' als kans voor Drenthe. Daarnaast zien we meer 'longstay' ontstaan op de recreatieparken.

KLIMAATVERANDERING Ook klimaatverandering heeft invloed op de manier van recreëren; we hebben meer behoefte aan verkoeling in een park, bos of aan het water



ARBEIDSMARKT De (verblijfs)recreatie ondervindt in volle breedte de huidige krapte op de arbeidsmarkt. De sector is de laatste tijd volop beïnvloed door overheidsmaatregelen. Veel mensen zijn gaan werken in sectoren waar volop vraag was, zoals de zorg.

Het imago van werken in de horeca is niet altijd aantrekkelijk, met name niet bij jonge arbeidskrachten: een cultuur van hard werken, lage beloningen, werken grotendeels buiten kantooruren en weinig waardering of begeleiding. Hoogopgeleide jonge mensen zien het carrièreperspectief van de gastvrijheidssector als weinig aansprekend. Een eerste oplossing is om het werk aantrekkelijker te maken buiten de CAO om: biedt interessante secundaire arbeidsvoorwaarden. Dat kan een goede bereikbaarheid zijn, een winstbonus, meer inspraak in werktijden of zoals eerder genoemd huisvesting. Ook kunnen ondernemers kiezen voor innovatie. Denk aan gasten die zelf het drankje bestellen via een app. Ook bestelling en service via een robot is anno 2021 geen uitzondering meer. Het doel is een duurzaam personeelsbeleid in samenwerking met sector en onderwijs.

INTEGRALE AANPAK Belangrijk voor beleidsmakers is om recreatie in combinatie met andere opgaven op te pakken. Streef naar een goede balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde van gebieden. Vanwege de druk op een gebied is het belangrijk om een gezamenlijke visie te hebben op het omgaan met recreatie in de natuur.

Trends

WANDELEN Wandelen is en blijft er ongekend populair. De coronapandemie en bijbehorende maatregelen maakten dat Nederland massaal aan de wandel ging. Van de Nederlanders die meer zijn gaan wandelen, is maar liefst 83% van plan om ook na de pandemie te blijven wandelen. Daarmee zien we de toename van de populariteit van wandelen zeker niet als een hype maar als iets blijvends.



KAMPEREN Door corona-beperkende maatregelen is het kamperen weer meer in beeld gekomen. Daarnaast zien we ook de behoefte en toename aan bijzondere kampeerplekken, volledig ingerichte safaritenten, tipi's, yurts, nostalgische pipowagens, privé-sanitair ed.



CAMPER De camper kent een toegenomen populariteit; coronaproof, eigen sanitair en de mogelijkheid om eenvoudig je reisplannen aan te passen. Vooral meer jonge mensen hebben een caravan of camper aangeschaft. Uiteraard komt hiermee ook de behoefte aan voldoende camperplaatsen om te overnachten, bij ondernemers of bij toeristisch interessante plekken.

BUITEN RECREËREN, WONEN, WERKEN Door de drukte, stijgende (woning)prijzen in de Randstad in combinatie met steeds meer thuis werken zal een groeiende groep mensen in de provincie gaan wonen (of een tweede, vakantiewoning aanschaffen). Na corona zal deze groep ook meer dan gemiddeld vanuit huis blijven werken. Grote vraag zal ook zijn of de jongere generaties een huis als bezit willen hebben of op basis van 'Longstay' in hun woonbehoefte gaan voorzien.



Kijk op recreatie en toerisme

De ontwikkelingen en trends passen binnen de landelijke visie **PERSPECTIEF BESTEMMING NEDERLAND 2030.** De landelijke visie op toerisme in Nederland geeft aan dat toerisme geen doel is, maar een middel dat kan bijdragen aan een maatschappelijke opgave aan voorzieningen in de stad.

Het geschetste perspectief 2030 Nederland is door vertaald naar Perspectief 2030 Drenthe. De belangrijkste conclusie van ondernemers en overheid: zet in op (inter)nationaal toerisme vanuit de kracht van wilde natuur, de Drentse roots en het karakteristieke landschap. De ambitie is dat iedere Drent profiteert van toerisme en recreatie waarbij we zuinig omgaan met de bestemming Drenthe. Een balans tussen bezoekers, bedrijven, bewoners en bestemming Drenthe, m.a.w. een balans tussen economie, leefbaarheid en omgevingskwaliteiten.

Het is nu een goed moment in te spelen op deze duurzame vormgeving van toerisme. Meer Nederlanders vieren hun vakantie dichter bij huis, wat al staat voor een duurzamere reis door minder vervuiling door transportmiddelen. Het is ook een mooie kans om te stimuleren, mede door een focus te leggen op waardering voor de Nederlandse natuur. Een toegenomen waardering kan leiden tot een reductie in zwerfafval en de toename in populariteit kan leiden tot verbeteringen in de openbare ruimte. Door deze sterke promotie van Nederlandse natuur en cultuur kan het toerisme een duurzame omslag maken. Ook biedt het veel economische voordelen. Het stimuleert de hoeveelheid klanten en de naamsbekendheid van kleinere bedrijven en organisaties, hetgeen zorgt voor een duurzame lokale economie. Door actief te investeren kunnen we de toerismesector op een duurzame manier (her)opbouwen. Het is voor een gemeente van belang nu in te spelen op duurzaam toerisme. Hiervoor is het nodig dat overheden prioriteit geven aan de bezoekerseconomie en samenwerken met bedrijven en bewoners. Ook is er grote behoefte aan verbeterde data en inzichten over onder andere bezoekersgedrag.
Marketing Drenthe voerde samen met Drentse ondernemers een Drenthe-breed bezoekersonderzoek uit. Corona speelde bij de helft van de nieuwe gasten een grote rol bij de keuze voor Drenthe. De voor hen belangrijkste redenen om voor Drenthe te kiezen en niet voor een ander gebied zijn:

1. *natuur (73%)*
2. *rust (63%)*
3. *fietsmogelijkheden (59%)*
4. *ruimte (53%)*
5. *wandelmogelijkheden (47%).*

4. Werkzaamheden 2023

- **Basis 2023**

Het Recreatieschap Drenthe voert de volgende (basis)werkzaamheden uit:

- Het ontzorgen én faciliteren van de deelnemende gemeenten op het recreatief-toeristisch terrein; actieve kennisontwikkeling en ondersteuning bij beleidsvorming. Ook opbouw, ondersteuning en versterking van het toeristisch netwerk behoort tot de basiswerkzaamheden (organiseren netwerkbijeenkomsten zoals het jaarlijkse congres en de jaarlijkse bestuursexcursie)
- Het verzorgen van toeristische routestructuren; ontwikkelen, bewegwijzeren en onderhouden van recreatieve routes;
- Projecten initiëren, stimuleren en uit voeren zodat we deze sector stimuleren en zo de werkgelegenheid en de economische stimulans op een zo optimaal niveau kunnen handhaven c.q. bevorderen. Hiervoor is het stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme een prima instrument.

- **Focus 2023**

In 2023 hanteert het Recreatieschap het volgende thema:

"Energiek vooruit"

Of je nu actief wilt genieten van onze prachtige natuur, rust en ruimte zoekt, juist een cultureel uitstapje wil maken of een uniek evenement wil bezoeken, Drenthe is de moeite waard. Uitgaande van de invloed van Covid-19, de economische impact van de sector, de trends en ontwikkelingen en de uitgangspunten opgenomen in bestemming Drenthe 2030 formuleert het Recreatieschap de volgende aandachtspunten voor 2023:

1. AANLEG WANDELNETWERKEN In 2023 streven we naar het verder afronden van het Drenthe-breed aanleggen van het wandelknooppuntennetwerk. Het netwerk vergroot de toeristische aantrekkelijkheid van Drenthe en daarmee kun je als wandelaar de provincie gemakkelijk ontdekken. Inwoners en gasten wandelen steeds meer en kunnen straks op maat een route samenstellen. Daarnaast kunnen ondernemers profiteren van routes die bij ondernemers langskomen of in de buurt liggen. De ontwikkeling van het netwerk wordt (financieel) mede mogelijk gemaakt door de Provincie Drenthe en de gemeenten. Samen met vele vrijwilligers houden we wandelnetwerk kwalitatief goed in stand. Naast de investering in de realisatie van het netwerk, stellen de gemeenten budget beschikbaar voor het onderhoud (zijnde jaarlijks 5% van de investeringskosten).



2. DOORONTWIKKELING WANDELAANBOD

Het wandelplatform Drenthe richt zich op het versterken van de aantrekkelijkheid en de vitaliteit van Drenthe als wandelprovincie. Een wandelprovincie met aantrekkelijke routes voor uiteenlopende doelgroepen, een goede mix van belevingen, natuur, cultuur en avontuur. Routes die goed ontsloten zijn, fysiek en digitaal. Goede aansluiting van routes en startpunten in relatie tot horeca, recreatiebedrijven, dorpen en steden. Het platform brengt overleg, afstemming en samenwerking tussen de deelnemers tot stand.

3. BELEID ONTWIKKELEN T.A.V. NIEUWE FIETSRECREANT

De bestaande infrastructuur komt onder druk te staan door opkomst van de e-biker én door toegenomen gebruik. Samen met stakeholders in de toeristische infrastructuur moeten we antwoorden formuleren op de gewijzigde vraag; samen met TBO's, gemeenten en Provincie de fietsinfrastructuur écht toekomstbestendig maken. Nu al zijn we bezig met het 'fietspad van de toekomst'.

4. VERSTERKEN KWALITEIT SECTOR

Het Recreatieschap is nauw betrokken bij Vitale Vakantieparken Drenthe. Twee bestuursleden van Recreatieschap Drenthe hebben zitting in de stuurgroep Vitale Vakantieparken. Een project met als doel om vakantieparken en campings te verbeteren, te transformeren of te laten excelleren. Hierdoor is het Recreatieschap mede beleidsbepalend. Daarnaast ondersteunt het Recreatieschap de 'TaskForce Vitale Vakantieparken' ook financieel.

Vitale Vakantie-parken Drenthe

5. STIMULEREN EN ONTWIKKELEN INITIATIEVEN TER BEVORDERING DUURZAAM TOERISME.

Zowel in het NP Drents Friese grensstreken als in het NP Drentsche Aa is het Recreatieschap projectleider voor het onderdeel "Duurzaam Toerisme". Het doel is te komen tot een gebied waar bezoekers vanuit dorpen en verblijfsaccommodaties slim worden geleid naar de juiste gebieden en routes, mede afhankelijk van interesse in en draagkracht van dat gebied. Hierin varen ook economische belangen wel bij, aangezien de bestedingen vooral plaatsvinden bij recreatiebedrijven en bij de middenstand in de dorpen. Dit 3-jarig project zal opgeleverd worden in 2023.

6. ONTWIKKELING NIEUWE PROJECTEN TER ONDERSTEUNING VAN DE SECTOR

Het Recreatieschap voert veel projecten uit, veelal gemeentegrens-overschrijdend en vaak met behulp van provinciale of Europese subsidies. Het Recreatieschap blijft projecten ontwikkelen, ook vanuit het Routebureau, en ondersteunen, in samenwerking met andere partijen, die tot doel hebben het recreatief-toeristisch ondernemerschap en het gastheerschap in Drenthe te versterken;

7. SAMEN MET DE SECTOR EN ANDERE OVERHEDEN WERKEN AAN DE UITVOERING VAN PERSPECTIEF DRENTHE

Hoe toerisme en recreatie er in de toekomst uitziet wordt door ons samen bepaald. Belangrijk is nu te werken aan een krachtig toeristisch en recreatief Drenthe. Een plek waar bezoekers het gevoel hebben alsof ze thuiskomen, ondernemers op een vruchtbare manier samenwerken en inwoners trots zijn en nergens anders willen wonen. Uitdaging is nu het opgestelde perspectief te laten inwerken en mede bepalend te laten zijn in de diverse te ontwikkelen beleidsplannen;

8. VERTALEN (BIG)DATA NAAR WERKBARE INFORMATIE VOOR GEMEENTEN EN SECTOR

Beleid kan niet zonder data. Effectmeting, trends en ontwikkelingen zijn te ontdekken uit data. Het ontsluiten van data t.b.v. gemeenten en ondernemers om zodoende effecten te kunnen meten, trends waar te nemen en ter ondersteuning van te nemen beslissingen. Data is ruim beschikbaar, maar moet zodanig worden geordend c.q. aangeboden aan de sector en beleidsmakers zodat dit kan helpen bij het maken van keuzes en ontwikkelrichtingen;



9. VERGROTEN TOEGANKELIJKHEID/BARRIÈREVRIJ AANBOD (ZOWEL FYSIEK ALS DIGITAAL)

Werken aan beleid en via projectgerichte uitvoer voorzien in een goed toegankelijk aanbod. Ook zal in samenwerking met Marketing Drenthe het aanbod op drenthe.nl van 'Vakanties voor iedereen' verder zichtbaar worden gemaakt;

10. GEVRAAGD EN ONGEVRAAGD DEELNEMENDE GEMEENTEN ÉN ONDERNEMERS ONDERSTEUNEN

Het Recreatieschap wil in 2023 met adviezen en onderzoeken de deelnemende gemeenten ondersteunen. Zowel de colleges als de raden voorzien van de juiste kennis zodat de beste besluiten kunnen worden genomen binnen de gemeenten. De ondernemers kampen ook met vraagstukken waar het Recreatieschap in wil ondersteunen. Als voorbeeld zien we nu het vraagstuk van de krapte op de arbeidsmarkt (hoe bind ik mijn werknemers aan mijn bedrijf). Door kennisdeling en gerichte adviezen willen we hierin ondersteunen.

5. Financieel

In de in het voorjaar opgestelde kadernota 2023 zijn de uitgangspunten voor deze begroting geformuleerd. Deze begroting bestaat uit het overzicht van de ontwikkelingen in de sector en van de baten en lasten (de uiteenzetting van de financiële positie).

De begroting bevat tevens de verplichte paragrafen. De begroting is op 23 maart 2022 in de vergadering van het Dagelijks Bestuur behandeld. De vaststelling in het Algemeen Bestuur staat gepland tijdens de vergadering op 7 juli 2022. De begroting 2023 is financieel gebaseerd op de begroting van 2022. Uitgangspunt is met deze kaderbrief zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid van 2023 te komen, in de wetenschap dat we zo nu en dan achterhaald worden door veranderingen in de tijd. Daarom is bij enkele posten rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen.

Rekening is gehouden met de ontwikkeling van de lonen en prijzen waar wij geen invloed op hebben. Hierbij baseren we ons op de “Prijsindex Loonvoet Sector Overheid (%) 2023-2026” uit de Marco Economische Verkenningen van het Centraal Planbureau. Op basis hiervan wordt uitgegaan van een indexering van de begroting voor 2023 van 2,3% (loonvoet sector overheid) en 1,6% (materiële overheidsconsumptie).

De loonkosten maken een significant deel uit van de exploitatiebegroting van het Recreatieschap. Het Recreatieschap volgt de indexering en de verplichtingen vanuit de CAO (WSGO; Werkgeversvereniging Samenwerking Gemeentelijke Organisaties).

De onttrekkingen uit de reserveringen zijn overeenkomstig eerdere besluiten van het Dagelijks Bestuur. De in de begroting opgenomen bedragen zijn de maximale onttrekkingen. Mocht overschrijding hiervan noodzakelijk blijken dan zal hier toestemming voor worden gevraagd middels een bestuursbesluit.

In 2023 zal de vaste kern van de organisatie van het Recreatieschap, evenals voorgaande jaren, bestaan uit ongeveer 9 fte. De bezetting bestaat uit de volgende disciplines:

- directie 1 fte;
- beleid, advisering, projectuitvoering 2,2 fte;
- toeristische bewegwijzering 4 fte;
- ondersteuning (secretariaat, communicatie, financiële administratie) 2 fte.

Het Recreatieschap initieert, geeft leiding aan en administreert veel projecten ter stimulering van recreatie en toerisme. Het Recreatieschap opereert met een vaste kern medewerkers. Indien noodzakelijk wordt tijdelijk extra menskracht ingehuurd ter uitvoering van een bepaald project. De kosten van deze inhuur zullen altijd gedekt moeten worden vanuit de projecten.

Het Recreatieschap dient van toegevoegde waarde te zijn voor haar gemeenten en voor de sector. Dit kan alleen met betrokken, ontwikkelingsgerichte en goed passende medewerkers. Het kapitaal van het Recreatieschap zijn deze medewerkers. Blijvend investeren in de ontwikkelkracht van de medewerkers is daarom van essentieel belang.

Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme
Jaarlijks wordt door de Drentse gemeenten en gemeente Ooststellingwerf een bedrag voor dit fonds beschikbaar gesteld. Dit bedrag is gebaseerd op een – in de gemeenschappelijke regeling verankerde – vaste component in samenhang met de dagrecreatie en een variabele component gebaseerd op de toeristische overnachtingen in een gemeente. Dus een deel (ongeveer 3%) van de toeristenbelasting wordt feitelijk direct via het Recreatieschap ingezet ten behoeve van verdere ontwikkeling van de sector.

De toezeggingen uit het fonds maken het mogelijk snel andere subsidiemiddelen te generen (het fonds maakt het mogelijk om projecten in gang te zetten die anders niet, in beperktere omvang of met een veel langere aanlooptijd zouden zijn gerealiseerd). De inzet van het fonds is al jaren succesvol en de fondsmiddelen zorgen voor een grote multiplier (is vaak aanjager om andere middelen beschikbaar te krijgen).

Het budget van het fonds was in 2021 € 309.442,=. Uit de jaarrekening 2021 blijkt dat via het fonds een zeer effectief beleid mogelijk was, waardoor een groot aantal investeringen mogelijk zijn gemaakt (in 2021 voor een totaalbedrag van € 1.289.000,=).

In de jaren 2017 – 2021 heeft het fonds meegeholpen aan een investering in het Drents recreatief-toeristisch product van circa € 8.685.000,=. Dankzij het fonds zijn onder andere de volgende projecten op een actieve en snelle wijze ondersteund: ondersteuning programma Vitale Vakantieparken, Horeca Vakpunt, ontwikkeling Visie Vrijetijdssector, organisatie congres, verdere uitrol wandelknooppunten, bevordering meertaligheid Natuurpark, Geopark, Hippisch Toerisme, onderzoeken (Ecorys en CVO), ontwikkeling Hünenweg etc.

Het fonds blijft krachtig en succes vanuit de afgelopen jaren is bewezen. € 1 uit het fonds lokt € 4 van derden uit voor investeringen op het gebied van recreatie en toerisme in Drenthe en Ooststellingwerf.

Toeristische Informatievoorzieningen
Sinds 2018 is een afzonderlijke begrotingspost beschikbaar voor het ontwikkelen van gemeentegrens overstijgende productontwikkeling (Drenthe brochure, fiets- en wandelbrochures en gratis te verstrekken materialen), versterken gastheerschap, meertaligheid van het informatieaanbod, samenwerking met regio’s en een betere aansluiting tussen marketing en informatievoorziening.

Daarnaast is het Recreatieschap eigenaar van de database die achter de website drenthe.nl hangt. Met Marketing Drenthe is een opdrachtgever/opdrachtnemer relatie ingericht waarbij Marketing Drenthe verantwoordelijk is voor het volledig en up-to-date houden van deze database. Jaarlijks wordt een activiteitenplan afgesproken (met jaarlijkse evaluatie) zodat één loket voor de ondernemers en evenementenorganisatoren kan worden aangeboden. Het Recreatieschap verzorgt uiteraard zelf het aanbod aan routes op drenthe.nl.

Voor het Recreatieschap is samenwerking een vanzelfsprekendheid. De belangrijkste partners om de gezamenlijke doelen te bereiken zijn daarbij natuurlijk de gemeenten, Provincie Drenthe, Marketing Drenthe, terreinbeherende organisaties, recreatieparken, dagattracties, horeca en musea, sport- en evenementenorganisaties en cultuur- en natuurorganisaties.

Het Recreatieschap heeft een belangrijke spilfunctie en speelt al een groot aantal jaren een aanjagende en uitvoerende rol bij de nieuwe ontwikkelingen in de vrijetijdseconomie van Drenthe. Doel is de ontwikkeling van een vitale sector; Recreatieschap is initiator, (mede-)regisseur en coördinator voor alle Drentse gemeenten en Ooststellingwerf. Het project ‘Vitale Vakantie Parken’ is hiervan een mooi voorbeeld.

Tot slot
Het bestuur van het Recreatieschap blijft inspelen op de ontwikkelingen binnen het recreatief en toeristisch product. Zij ziet in het Recreatieschap een uniek instrument de gemeenschappelijke doelen te bereiken. Recreatie en toerisme spelen zich in hoofdzaak op gemeentelijk niveau af. Hierbij valt te denken aan het ontwikkelen van voorzieningen, zoals fietspaden, dagrecreatieterreinen, parkeervoorzieningen, stimuleren van evenementen en natuurbeheer. Juist recreatie en toerisme zijn beleidsterreinen waarbinnen gemeenten gezamenlijk kunnen optreden en het verschil kunnen maken.

Als er een duidelijke samenhang is én afstemming tussen de diverse gemeenten, is er sprake van een goed ontwikkeld toeristisch product Drenthe. Een toerist kent immers geen grenzen en ziet niet waar gemeente- en provinciegrenzen ophouden. Bovengemeentelijke beleidsontwikkeling is hier zeker een voorwaarde voor succes.

VASTSTELLING
Wij verzoeken u de begroting 2023 vast te stellen.

Dagelijks Bestuur Recreatieschap Drenthe

Verplichte **paragrafen**

Verplichte paragrafen

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Financiering
3. Verbonden partijen
4. Grondbeleid

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen
Onder dit begrip verstaat het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) het verband tussen weerstandscapaciteit en de risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie. Twee keer per jaar, bij de begroting en bij de jaarrekening, moeten de belangrijkste financiële risico's worden geactualiseerd en doorgerekend. Recreatieschap Drenthe moet een eigen vermogen, een weerstandsvermogen, hebben om deze financiële risico's af te kunnen dekken, mochten ze zich voordoen.

De risico-inschatting is gestoeld op diverse aannames. De globale inschatting van kans en omvang is tijdsgebonden, waarbij het (voortschrijdend) inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Onder dergelijke risico's wordt derhalve verstaan: alle redelijk voorzienbare onzekerheden die niet direct vooraf kwantificeerbaar zijn. Daarom kunnen er geen voorzieningen voor worden gevormd.

Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van deze paragraaf. Hiervoor zijn immers verzekeringen afgesloten of voorzieningen gevormd.

De paragraaf weerstandsvermogen dient volgens artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) ten minste de volgende inhoud te bevatten:

- A. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de regeling beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- B. Een inventarisatie van risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie;
- C. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's en de realisatie daarvan.

Ad.A
De huidige omvang van de algemene reserve (per 31-12-2021 € 148.013,=) is gezien de omvang van de activiteiten en huidige inzichten (ingeschatte risico's) voldoende.

Ad.B
De inventarisatie en risico-inschatting is gestoeld op diverse aannames. De globale inschatting van kans en omvang is tijdsgebonden, waarbij het (voortschrijdend) inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. We kunnen de volgende onderdelen onderscheiden:

Personeel
Een kleine organisatie als het Recreatieschap is kwetsbaar voor wat de personele bezetting betreft. Voor veel functies is de beschikbaarheid van vervanging op hetzelfde kwalitatieve niveau niet haalbaar. Dit betekent al snel dat een beroep gedaan moet worden op externe ondersteuning. Een interim-functionaris zal uit het weerstandsvermogen bekostigd moeten worden.

Periodiek vinden beoordelingsgesprekken plaats waarin aandacht is voor werkdruk en het gewenste ontwikkelperspectief van het personeel. Hierbij is m.n. ook aandacht voor het fysiek zwaardere werk van de medewerkers van het routebureau. Hierbij is zeker een risico denkbaar van meer ziekteverzuim en/of uitval. Ook heeft het Recreatieschap te maken met een werknemer die gebruik maakt van politiek verlof. Deze werknemer heeft een ‘terugkeergarantie’; dit betekent dat de kans bestaat dat op termijn deze werknemer weer terugkeert binnen het personeelsbestand.
Op basis van onze inschattingen (kans en impact) komen we tot:

- Vervanging bij ziekte en calamiteit (directie); 6 maanden, € 52.000,=.
- Vervanging bij ziekte en calamiteit (administratie/routebureau); 6 maanden, € 26.000,=.
- Risico leeftijdsopbouw/ uitval/ politiek verlof;12 maanden, € 50.000,=.

In totaal betreft het ingeschatte financieel risico voor Personeel hiermee € 128.000,=.

Interne beheersing
Het Recreatieschap kent, net als iedere andere organisatie, mee- en tegenvallers in de sfeer van organisatie en overige kosten. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op overschrijding van budgetten voor huisvesting, communicatie, kantoor en overige kosten. Dergelijke tegenvallers dienen opgevangen te kunnen vanuit het weerstandsvermogen.

	Kans en impact	Financieel risico
Budgetoverschrijding	10 % van geraamde kosten	€ 20.000,= gedurende 1 jaar

Projecten
De projecten staan bij het Recreatieschap feitelijk buiten de exploitatie. Ter financiering van de projecten wordt een beroep gedaan op externe subsidiegevers. Daarnaast wordt aan een aantal projecten een bijdrage vanuit het stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme toegekend. Het saldo van het stimuleringsfonds vormt feitelijk een buffer om de projecten te financieren en de eventuele mee- en tegenvallers op te vangen.

Balansrisico’s
Dit betreft o.a. openstaande vorderingen, afschrijvingsmethodiek op activa etc. Gezien het bedrag en van welke organisatie c.q. bedrijf wij een vordering hebben openstaan, zullen deze vorderingen niet lang “openstaan” (het zijn vorderingen met een legitieme basis).

Gerechtelijke procedures
Op dit moment worden geen juridische procedures door of tegen de gemeenschappelijke regeling gevoerd.

Garanties
Op dit moment garanderen wij geen geldleningen die aan derden zijn verstrekt.

Onderhoud sanitaire voorzieningen
Ten behoeve van de recreatievaart hebben we enkele toiletvoorzieningen in beheer. In het kader van de bestrijding van de legionellabacterie vindt in het seizoen periodieke controle plaats. De fysieke toestand van de gebouwen is matig.

Coördinatie/projectverantwoording en uitvoering recreatief-toeristische projecten
Ook in 2023 en volgende jaren zullen projecten in uitvoering worden genomen. Deze projecten worden administratief en financieel verantwoord via een projectenadministratie. Door regelmatig overleg tussen de projectverantwoordelijke en de projectuitvoerende (juiste toepassing van de subsidievoorwaarden en de actualiteit van de projectadministratie) worden de financiële risico’s tot een minimum beperkt.

Ad.C
Resumerend kan tot de volgende opstelling gekomen worden met betrekking tot het gewenste niveau van het benodigde weerstandsvermogen op basis van de geformuleerde uitgangspunten:

Totaaloverzicht	Financieel risico
Personeel	€ 128.000,=
Materieel	0,=
Interne beheersing	20.000,=
Overige opbrengsten	0,=
Projecten	0,=
Totaal	**€ 148.000,=**

De huidige omvang van de weerstandscapaciteit is per 31 december 2021 € 148.013,=.
De ratio weerstandsvermogen bedraagt € 148.013 / € 148.000 = 1.
Dit is gezien de omvang van de activiteiten en huidige inzichten door het bestuur als toereikend geacht.

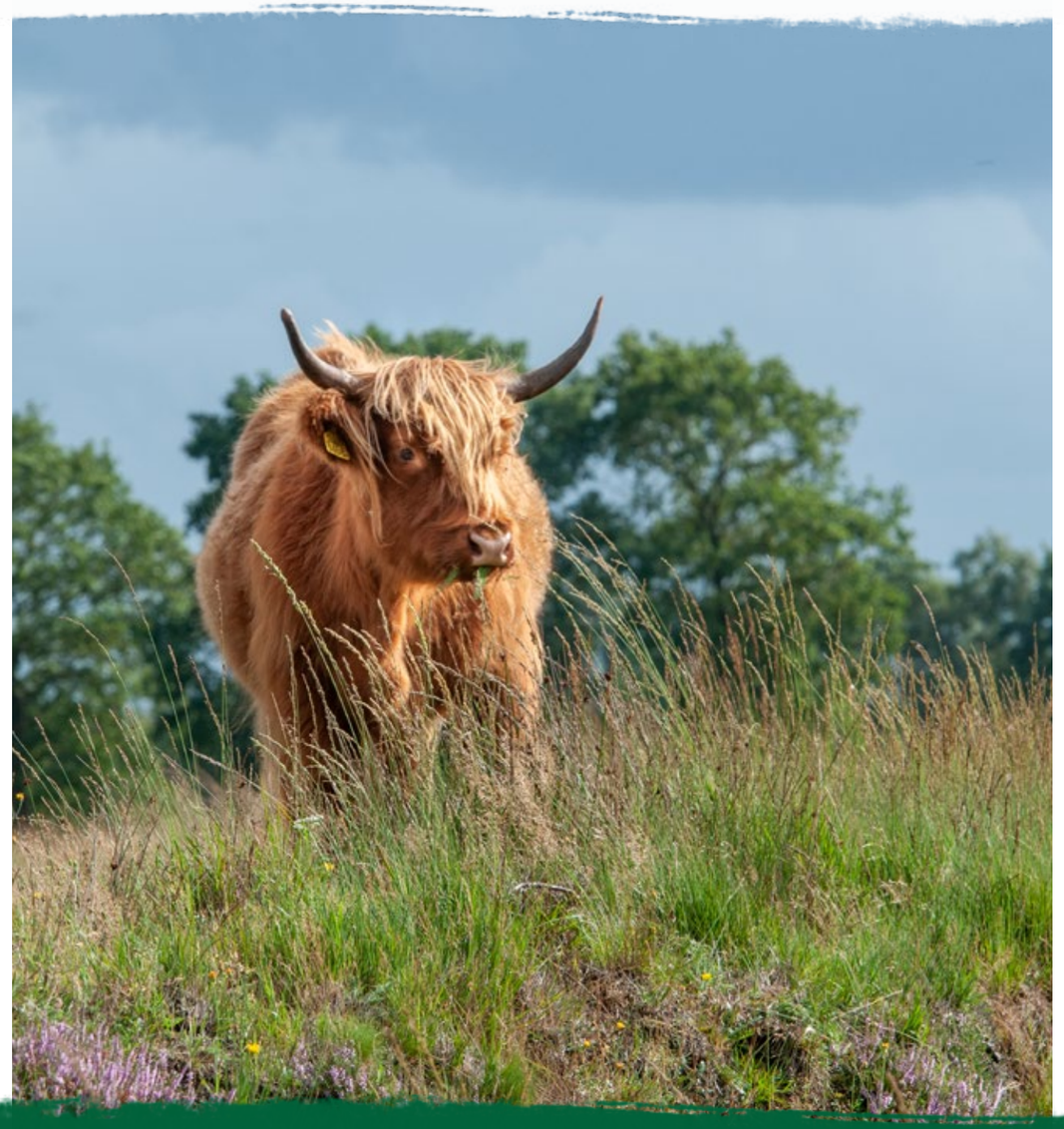

2. Financiering

Algemeen
Het belangrijkste thema van de wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is het inzicht geven in de treasuryfunctie bij decentrale overheden. De doelstellingen, richtlijnen en limieten van het voorgestane beleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. De treasuryparagraaf is één van de onderdelen waarmee de wetgever beoogd de transparantie en bestuurlijke beheersbaarheid van deze functie te bevorderen.

De wet Fido schrijft voor dat samen met de jaarstukken ook de overzichten met betrekking tot de renterisiconorm en de kasgeldlimiet bij Gedeputeerde Staten moeten worden ingediend. Vanaf 2004 is geen sprake meer van een vaste schuld (langlopende lening), een overzicht betreffende de renterisiconorm is dan ook niet van toepassing. De kasgeldlimiet (de ruimte voor korte financiering) wordt volgens de wet Fido bij aanvang van het kalenderjaar 2022 gesteld op 8,2%. Wij streven door een actief treasurymanagement (bevoorschotting subsidies etc.) onder de kasgeldlimiet te blijven.

Omschrijving (bedragen x € 1.000,-)	**1e kw 2023**	**2e kw 2023**	**3e kw 2023**	**4e kw 2023**
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)	1.270.762	1.270.762	1.270.762	1.270.762
Toegestane kasgeldlimiet				
in procenten van de grondslag	8,2	8,2	8,2	8,2
in een bedrag	104.203	104.203	104.203	104.203

De bijdragen van de gemeenten worden in het 1e kwartaal ontvangen. Gedurende het jaar vindt er monitoring plaats aan de hand van tussentijdse cijfers.

3. Verbonden partijen
Het Recreatieschap kent geen verbonden partijen.

4. Grondbeleid
In het verslagjaar 2020 zijn de gronden, welke het Recreatieschap in bezit had te Emmer-Compascuum, verkocht aan beide pachters. De verkoop heeft plaatsgevonden op basis van de getaxeerde waarde. De verkoopopbrengst bestaat uit een eenmalige verkoopopbrengst en een 16-jarige toekomstige opbrengst. De toekomstige opbrengst zal ontvangen worden zodra de exploitatie van het geplande windmolenpark in productie wordt genomen. Naar verwachting zal deze opbrengst nog niet in 2023 van toepassing zijn.



Programma **begroting**

Programmabegroting

(in Euro's)

	Categorie omschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
BATEN	Personeel	3.420	0	0
	Huisvesting	5.469	0	6.300
	Overige opbrengsten	39.063	18.610	18.900
	Projecten	339.368	p.m.	p.m.
	subtotaal	387.320	18.610	25.200
	Bijdrage gemeenten in exploitatie	895.739	931.953	974.598
	Fonds Recreatie en Toerisme	309.442	311.582	270.964
	subtotaal	*1.205.181*	*1.243.535*	*1.245.562*
	Totaal baten	**1.592.501**	**1.262.145**	**1.270.762**
LASTEN	Personeel	586.627	622.237	652.900
	Huisvesting	61.794	64.600	67.750
	Onderhoud	52.486	57.500	58.400
	Overige uitgaven	26.617	11.050	11.170
	Overige uitgaven toer. info voorz.	114.619	117.480	117.480
	Bestuur	395	560	570
	Bureau	88.791	64.490	72.080
	Afschrijvingen	4.471	5.498	12.300
	Projecten	339.368	p.m.	p.m.
	subtotaal	*1.275.168*	*943.415*	*992.650*
	Fonds Recreatie en Toerisme	267.806	311.582	270.964
	Totaal lasten	**1.542.974**	**1.254.997**	**1.263.614**
	Resultaat voor bestemming	**49.527**	**7.148**	**7.148**
	Onttrekkingen aan reserves:			
	Bestemmingsres. fonds R. & T.	0	0	0
	Bestemmingsres. personele inzet	54.852	15.852	15.852
	Bestemmingsres. onderhoud	0	0	0
	Bestemmingsres. infrastructuur	0	0	0
	Toevoegingen aan reserves:			
	Bestemmingsres. fonds R. & T.	41.636	0	0
	Bestemmingsres. personele inzet	23.000	23.000	23.000
	Bestemmingsres. onderhoud	0	0	0
	Bestemmingsres. infrastructuur	0	0	0
	Algemene reserve	39.000		
	Resultaat na bestemming	**743**	**0**	**0**

Toelichting **Programma begroting**

Toelichting programmabegroting

	Omschrijving	Raming excl. BTW		Raming excl. BTW
BATEN				
	Personeel		**Totaal**	**0**
	Huisvesting		**Totaal**	**6.300**
	Een deel van het kantoorpand wordt onderverhuurd aan het provinciale programma Vitale Vakantieparken.			
	Overige opbrengsten		**Totaal**	**18.900**
	Recreatiecongres	7.850		
	Recreatiesociëteit	8.800		
	Excursie	2.250		
	Recreatieschap Drenthe organiseert jaarlijks verschillende bijeenkomsten. Enerzijds voor de deelnemende gemeenten (bestuurders, raadsleden e.d.) in de vorm van een jaarlijkse bestuursexcursie. Anderzijds worden netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor betrokkenen uit de recreatie- en toerismesector, voor zowel overheid als ondernemers.			
	Bijdrage gemeenten in exploitatie		**Totaal**	**974.598**
	De deelnemende gemeenten betalen jaarlijks aan de Gemeenschappelijke Regeling, volgens verdeelsleutels zoals vastgelegd in de regeling, een bijdrage aan de exploitatie van de organisatie. In bijlage I staan de bedragen per gemeente vermeld.			
	Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme		**Totaal**	**270.964**
	De deelnemende gemeenten betalen jaarlijks aan de Gemeenschappelijke Regeling, volgens de bestaande bijdrageregeling, een bijdrage aan het Fonds Recreatie en Toerisme. De hierdoor beschikbare middelen worden ingezet ter stimulering van projecten in de recreatie- en toerismesector. In bijlage II staan de bedragen per gemeente.			

LASTEN

Omschrijving	Raming excl. BTW	Raming excl. BTW
Personeel		**Totaal 652.900**
Brutosalarissen	479.500	
Sociale lasten	205.500	

Het vaste personeel bestaat uit 11 medewerkers en 1 oproepkracht (8,54 fte's) en 2 tijdelijke medewerkers (1,83 fte's). De geraamde bruto salariskosten zijn gebaseerd op de salarisschalen geldend per 1 februari 2022.

Overige personeelskosten:

Geraamd wordt:		
Brutosalarissen naar projecten (1)	-45.000	
Kosten P&O; administratie door gemeente Assen	5.100	
Opleidingen/cursussen	6.200	
Overige personeelskosten	1.600	

(1) Gezien de doorloop van de huidige projecten tot en met 2023 kunnen er uren (salariskosten) geboekt worden op bepaalde projecten.

Huisvesting		**Totaal 67.750**
Huurkosten	44.000	
Energiekosten	13.000	
Schoonmaakkosten	3.350	
Huurkosten opslaglocatie Dwingeloo	5.100	
Overige huisvestingskosten	2.300	

Het Recreatieschap huurt een gedeelte van het kantoorpand aan de Drift (11c) te Dwingeloo. Voor de opslag van materiaal en bewegwijzeringsborden wordt een loods gehuurd op het industrieterrein in Dwingeloo.

Onderhoud		**Totaal 58.400**

Betreft diverse routestructuren (w.o. wandel- en fietsroutes, fietsknooppunten- en wandel-knooppuntennetwerk, MTB-bebording, Geopark, ruiterroutesstructuur) kosten wandelvrijwilligers en onderhoud toiletvoorzieningen recreatievaart.
Recreatieschap heeft via vele projecten een groot aantal voorzieningen gerealiseerd in de openbare ruimte. Het onderhoud van een aantal daarvan komt voor rekening van het Recreatieschap.

Overige uitgaven		**Totaal 11.170**
Recreatiecongres	7.800	
Recreatiesociëteit	1.120	
Excursie	2.250	

Overige uitgaven toeristische informatievoorzieningen		**Totaal 117.480**
Toeristische informatievoorzieningen	66.480	
Toeristische informatievoorzieningen Drenthe.nl	51.000	

Bestuur		**Totaal 570**

Omschrijving	Raming excl. BTW	Raming excl. BTW
Bureau		**Totaal 72.080**
Portikosten	1.200	
Telefoonkosten	2.800	
Reis-, verblijf- en autokosten	10.200	
Representatiekosten	1.020	
Kantoorbenodigdheden	1.100	
Kopieerkosten	1.730	
Leasekosten	1.220	
Kantinekosten	2.100	
Automatiseringskosten	20.000	
Documentatie en voorlichting	2.500	
Abonnementen/lidmaatschappen	1.600	
Bankkosten	800	
Verzekeringen	14.300	
Accountantskosten	10.900	
Overige kosten	610	

Kapitaal		**Totaal 12.300**

In bijlage IV staan de afschrijvingen. De afschrijvingskosten zijn hoger door vervanging van bedrijfsauto's.

Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme		**Totaal 270.964**

Door inzet van dit fonds worden diverse projecten mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage.

Onttrekkingen aan reserves

Bestemmingsreserve personele inzet		**Totaal 15.852**

Jaarlijks wordt een bedrag van maximaal € 15.852 onttrokken aan deze bestemmingsreserve (conform bestuursbesluit Algemeen Bestuur).

Toevoegingen aan reserves

Bestemmingsreserve personele inzet		**Totaal 23.000**

Jaarlijks wordt een deel van de bijdragen van de gemeenten toegevoegd aan de bestemmingsreserve personele inzet, maximaal € 23.000. Hierdoor kan flexibel worden ingespeeld op nieuwe projecten/ ontwikkelingen (conform bestuursbesluit Algemeen Bestuur) en indien nodig een flexibele schil aan personeel worden ingezet.



Bijlagen

Bijlage I

Bijdragen gemeenten 2023 in de exploitatiekosten volgens bestaande bijdrageregeling

Gemeente:	in %	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aa en Hunze	7,75%	64.576	67.187	70.261
Assen	7,50%	62.494	65.020	67.995
Borger-Odoorn	8,00%	66.660	69.355	72.528
Coevorden	9,25%	77.075	80.191	83.861
De Wolden	6,75%	56.244	58.518	61.196
Emmen	18,00%	149.984	156.048	163.189
Hoogeveen	8,00%	66.660	69.355	72.528
Meppel	4,00%	33.330	34.677	36.264
Midden-Drenthe	10,00%	83.325	86.693	90.660
Noordenveld	7,25%	60.410	62.853	65.729
Ooststellingwerf	7,50%	62.493	65.020	67.995
Tynaarlo	6,25%	52.078	54.183	56.663
Westerveld	7,25%	60.410	62.853	65.729
Totaal	**107,50%**	**895.739**	**931.953**	**974.598**

Bijlage II

Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme van Recreatieschap Drenthe per 1 januari 2023

Gemeente	Overnachtingen	Dagrecreatie	Verblijfsrecr.	Vast bedrag	Subtotaal	Aanpassing *	Begroting 2023
Aa en Hunze	1.079.939	9.303	21.948	10.000	41.251	7.163	34.088
Assen	326.435	9.303	3.647	10.000	22.950	6.043	16.907
Borger-Odoorn	1.085.288	9.303	22.162	10.000	41.465	6.973	34.492
Coevorden	1.003.008	9.303	18.870	10.000	38.173	7.903	30.270
De Wolden	268.684	9.303	2.780	10.000	22.083	5.743	16.340
Emmen	315.900	9.303	3.489	10.000	22.792	9.596	13.196
Hoogeveen	61.289	9.303	613	10.000	19.916	6.075	13.841
Meppel	0	9.303	0	10.000	19.303	4.686	14.617
Midden-Drenthe	743.320	9.303	11.116	10.000	30.419	7.174	23.245
Noordenveld	187.529	9.303	1.875	10.000	21.178	5.871	15.307
Ooststellingwerf	243.173	9.303	2.432	10.000	21.735	5.987	15.748
Tynaarlo	345.381	9.303	3.931	10.000	23.234	5.581	17.653
Westerveld	784.000	9.303	12.270	10.000	31.573	6.313	25.260
Totaal	**6.443.946**	**120.939**	**105.133**	**130.000**	**356.072**	**85.108**	**270.964**

Vaste bijdrage dagrecreatie	120.939
Staffel aantal overnachtingen (verblijfsrecreatie)	
1e 250.000	0,010
2e 250.000	0,015
3e 250.000	0,020
4e 250.000	0,030
5e 250.000	0,040
6e 250.000	0,050
7e 250.000	0,060
Vast bedrag besloten in AB vergadering d.d. 12 maart 2008	130.000

* De aanpassing is een voortvloeisel uit voorgaande begrotingen (vanaf het jaar 2011) waarbij sprake was van bezuinigingen. Deze bezuinigingen werken nog steeds deels door, ook in de begroting 2023.

Bijlage III

Totale bijdragen gemeenten 2023

Gemeente:	Exploitatiekosten	Bijdrage Fonds R&T	Bijdrage 2023
Aa en Hunze	70.261	34.088	104.349
Assen	67.995	16.907	84.902
Borger-Odoorn	72.528	34.492	107.020
Coevorden	83.861	30.270	114.131
De Wolden	61.196	16.340	77.536
Emmen	163.189	13.196	176.385
Hoogeveen	72.528	13.841	86.369
Meppel	36.264	14.617	50.881
Midden-Drenthe	90.660	23.245	113.905
Noordenveld	65.729	15.307	81.036
Ooststellingwerf	67.995	15.748	83.743
Tynaarlo	56.663	17.653	74.316
Westerveld	65.729	25.260	90.989
Totaal	**974.598**	**270.964**	**1.245.562**



Bijlage IV

Investeringsstaat

Omschrijving	Datum	Aanschaf					Afschrijving					
		bedrag	vermeer deringen	vermin deringen	totaal	%	totaal per 1 jan.	boek jaar 2023	boek waarde 1 jan.	boek waarde 31 dec.	rest waarde 1 jan.	rest-waarde 31 dec.
Vervoermiddelen												
Volkswagen 3-VLX-11	1-03-11	19.708			19.708	20,00	16.708	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Volkswagen 5-VZK-31	16-10-12	20.250			20.250	20,00	17.250	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Volkswagen 6-VXS-11	2-12-19	9.950			9.950	20,00	5.521	1.790	4.429	2.639	995	995
Peugeot V-325-K	25-11-20	7.000			7.000	20,00	2.625	1.260	4.375	3.115	700	700
Auto	01-05-2022	26.650			26.650	20,00	2.887	4.330	23.763	19.433	5.000	5.000
Auto	01-05-2022	26.650			26.650	20,00	2.887	4.330	23.763	19.433	5.000	5.000
Automatisering												
Beeldschermen 3x	18-04-18	3.975			3.975	20,00	3.780	195	195	0	0	0
Plotter	22-12-20	1.975			1.975	20,00	790	395	1.185	790	0	0
Totaal		**116.158**	**0**		**116.158**		**52.447**	**12.300**	**63.711**	**51.411**	**17.695**	**17.695**

Bijlage V

Meerjarenraming 2024-2026

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
BATEN						
Personeel	3.420	0	0	0	0	0
Huisvesting	5.469	0	6.300	6.489	6.684	6.885
Overige opbrengsten	39.063	18.610	18.900	19.467	20.051	20.653
Projecten	339.368	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Subtotaal	*387.320*	*18.610*	*25.200*	*25.956*	*26.735*	*27.538*
Bijdrage gemeenten in exploitatie	895.739	931.953	974.598	999.728	1.025.612	1.052.272
St. fonds Recreatie en Toerisme*	309.442	311.582	270.964	300.000	310.000	310.000
Subtotaal	*1.205.181*	*1.243.535*	*1.245.562*	*1.299.728*	*1.335.612*	*1.362.272*
Totaal baten	**1.592.501**	**1.262.145**	**1.270.762**	**1.325.684**	**1.362.347**	**1.389.810**
Personeel	586.627	622.237	652.900	672.487	692.662	713.442
Huisvesting	61.794	64.600	67.750	69.783	71.876	74.032
Onderhoud	52.486	57.500	58.400	60.152	61.957	63.816
Overige uitgaven	26.617	11.050	11.170	11.505	11.850	12.206
Overige uitgaven toer. info. voorz.	114.619	117.480	117.480	117.480	117.480	117.480
Bestuur	395	560	570	587	605	623
Bureau	88.791	64.490	72.080	74.242	76.469	78.763
Afschrijvingen	4.471	5.498	12.300	12.300	12.300	12.300
Projecten	339.368	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Fonds Recreatie en Toerisme	267.806	311.582	270.964	300.000	310.000	310.000
Totaal lasten	**1.542.974**	**1.254.997**	**1.263.614**	**1.318.536**	**1.355.199**	**1.382.662**
Resultaat voor bestemming	**49.527**	**7.148**	**7.148**	**7.148**	**7.148**	**7.148**
Onttrekkingen aan reserves:						
Bestemmingsreserve fonds R&T	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve personele inzet	54.852	15.852	15.852	15.852	15.852	15.852
Bestemmingsreserve onderhoud	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve infrastructuur	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves:						
Bestemmingsreserve fonds R&T	41.636	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve personele inzet	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Bestemmingsreserve onderhoud	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve infrastructuur	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve	39.000	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	**743**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**



Bijlage VI

Meerjarenraming 2024-2026 per gemeente

Gemeente:	in %	Begroting Exploitatie 2024	Begroting Fonds 2024	Begroting Totaal 2024	Begroting Exploitatie 2025	Begroting Fonds 2025	Begroting Totaal 2025	Begroting Exploitatie 2026	Begroting Fonds 2026	Begroting Totaal 2026
Aa en Hunze	7,75%	72.074	37.741	109.815	73.940	38.999	112.939	75.862	38.999	114.861
Assen	7,50%	69.748	18.719	88.467	71.554	19.343	90.897	73.414	19.343	92.757
Borger-Odoorn	8,00%	74.398	38.188	112.586	76.325	39.461	115.786	78.309	39.461	117.770
Coevorden	9,25%	86.023	33.514	119.537	88.250	34.631	122.881	90.544	34.631	125.175
De Wolden	6,75%	62.774	18.091	80.865	64.399	18.694	83.093	66.073	18.694	84.767
Emmen	18,00%	167.396	14.610	182.006	171.730	15.097	186.827	176.194	15.097	191.291
Hoogeveen	8,00%	74.398	15.324	89.722	76.325	15.835	92.160	78.309	15.835	94.144
Meppel	4,00%	37.199	16.183	53.382	38.162	16.723	54.885	39.154	16.723	55.877
Midden-Drenthe	10,00%	92.998	25.736	118.734	95.406	26.594	122.000	97.886	26.594	124.480
Noordenveld	7,25%	67.424	16.947	84.371	69.169	17.512	86.681	70.967	17.512	88.479
Ooststellingwerf	7,50%	69.748	17.436	87.184	71.554	18.017	89.571	73.414	18.017	91.431
Tynaarlo	6,25%	58.124	19.545	77.669	59.629	20.196	79.825	61.179	20.196	81.375
Westerveld	7,25%	67.424	27.967	95.391	69.169	28.899	98.068	70.967	28.899	99.866
Totaal	**107,50%**	**999.728**	**300.000**	**1.299.728**	**1.025.612**	**310.000**	**1.335.612**	**1.052.272**	**310.000**	**1.362.272**

- In de meerjarenraming is bij de exploitatie uitgegaan van een prijsindex van 3 %.
- In de meerjarenraming is bij het stimuleringsfonds uitgegaan van een stijging van de bedragen ten opzichte van 2023. Voor de begroting 2023 zijn de overnachtingen van 2020 als basis. In verband met covid-19 waren deze lager dan gebruikelijk, daarom zijn voor bedragen van 2024-2026 een hogere inschatting gemaakt.
- De werkelijke cijfers zullen wijzigen omdat dit bedrag voor een deel is gebaseerd op de daadwerkelijk geïnde toeristenbelasting, deze gegevens zijn nog niet bekend.

Bijlage VII

Begrotingsgegevens ten behoeve van het BBV

Statutaire naam	Recreatieschap Drenthe
Vestigingsplaats	Diever
Rechtsvorm	Publiekrechtelijke Rechtspersoon: Openbaar Lichaam op basis van gemeenschappelijke regeling
Activiteit	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van recreatie en toerisme.
Geraamd Eigen Vermogen 1-1-2023	€ 1.168.432
Geraamd Eigen Vermogen 31-12-2023	€ 1.175.580
Geraamd Vreemd Vermogen 1-1-2023 (kortlopend Vreemd Vermogen)	€ 1.062.936
Geraamd Vreemd Vermogen 31-12-2023 (kortlopend Vreemd Vermogen)	€ 1.045.658
Geraamd resultaat 2023	€ 0

Bijlage VIII

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Prognose **meerjarenbalans** standen per 31/12	**Realisatie 2021**	**Begroting 2022**	**Begroting 2023**	**Begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	1	1	1	1	1	1
Materiële vaste activa *	20.485	63.711	51.411	39.111	26.811	14.511
Totaal vaste activa	**20.486**	**63.712**	**51.412**	**39.112**	**26.812**	**14.512**
Vlottende activa						
Voorraad	2.768	2.768	2.768	2.768	2.768	2.768
Overlopende activa	4.064	4.064	4.064	4.064	4.064	4.064
Uitzettingen	1.952.839	1.952.839	1.952.839	1.952.839	1.952.839	1.952.839
Liquide middelen	254.137	207.985	215.133	222.281	229.429	236.577
Totaal vlottende activa	**2.213.808**	**2.167.656**	**2.174.804**	**2.181.952**	**2.189.100**	**2.196.248**
Totaal activa	**2.234.294**	**2.231.368**	**2.226.216**	**2.221.064**	**2.215.912**	**2.210.760**
PASSIVA						
Vaste passiva						
Reserves	1.160.541	1.168.432	1.175.580	1.182.728	1.189.876	1.197.024
Resultaat boekjaar	743	0	0	0	0	0
Totaal vaste passiva	**1.161.284**	**1.168.432**	**1.205.580**	**1.212.728**	**1.219.876**	**1.227.024**
Vlottende passiva						
Vlottende schuld	140.009	140.009	140.009	140.009	140.009	140.009
Overlopende passiva	933.001	922.927	880.627	868.327	856.027	843.727
Totaal vlottende passiva	**1.073.010**	**1.062.936**	**1.020.636**	**1.008.336**	**996.036**	**983.736**
Totaal passiva	**2.234.294**	**2.231.368**	**2.226.216**	**2.221.064**	**2.215.912**	**2.210.760**

Het Recreatieschap is verplichtingen aangegaan inzake het onderhoud van de wandelnetwerken. De verwachte kosten inzake het onderhoud lopen niet gelijk met de periodieke inkomsten, hiervoor wordt een voorziening gevormd. De gerealiseerde kosten worden ten laste van de voorziening gebracht de komende jaren. De inkomsten worden jaarlijks geïndexeerd.

Bijlage IX

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Kortweg geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden). Tevens heeft het EMU-saldo een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht.

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het voor decentrale overheden (en dus voor gemeenschappelijke regelingen) verplicht gesteld om het eigen EMU-saldo te vermelden in de begroting en de jaarrekening.

Berekening EMU-saldo

	Realisatie 2021	**Begroting 2022**	**Begroting 2023**
Exploitatiesaldo voor mutaties reserves	49.527	7.148	7.148
Mutatie materiële vaste activa	4.470	-43.226	12.300
Mutatie voorzieningen	-15.685	0	4.979
Mutatie voorraden	-1.096	0	0
Uitbetaling verkoop Pottendijk	-274.000	0	0
Gerealiseerde boekwinst verkoop MVA	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**-236.784**	**-36.078**	**24.427**



Bijlage X

Financiële kengetallen

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Norm
Netto schuldquote	-71,46%	-87,31%	-90,61%	-88,32%	-87,37%	-87,04%	< 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-71,46%	-87,31%	-90,61%	-88,32%	-87,37%	-87,04%	< 130%
Solvabiliteitsratio	51,98%	52,36%	54,15%	54,60%	55,05%	55,50%	> 25%
Structurele exploitatieruimte	4,51%	1,13%	1,12%	1,08%	1,05%	1,03%	> 0%
Overhead	26%	30%	32%	31%	31%	32%	

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van het Recreatieschap ten opzichte van de eigen middelen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin het Recreatieschap in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gmaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Bij incidentele baten en lasten gaat het om eenmalige gebeurtenissen die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal geeft inzicht in de kosten die zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. De ondersteunende taken van secretariaat, financiële administratie, directie, huisvesting en bestuurskosten behoren, wettelijk gezien, binnen het Recreatieschap tot de overhead. Hierbij de kanttekening dat het Recreatieschap een echte uitvoeringsorganisatie is en alle medewerkers zowel directie, secretariaat als financiële administratie ook projectmatig ingezet worden.

Overzicht van incidentele baten en lasten
Volgens de BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manierkan worden beoordeeld of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Recreatieschap hanteert hierbij de uitganspunten:

- Als bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als structureel.
- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet-structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten.
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer duurt dan drie jaar. Hiervan is sprake bij bijvoorbeeld projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

Incidentele baten en lasten

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Incidentele baten						
Personeel - detachering	3.420	0	0	0	0	0
Mutatie algemene reserve uit bestemmingsreserve	39.000	0	0	0	0	0
Totaal incidentele baten	**42.420**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Incidentele lasten						
Bureau overgedragen archief	18.554	0	0	0	0	0
Mutatie bestemmingsreserve	39.000	0	0	0	0	0
personele inzet	57.554	0	0	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten	**-15.134**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**



Recreatieschap **Drenthe**

Recreatieschap Drenthe | Drift 11c | 7991 AA | Dwingeloo | **recreatieschap.nl**
KvK-nr.: 52124479 | BTW-nr.: NL003828591B01